

ЗАТВЕРДЖЕНО

протокол засідання
вченої ради університету
від «4» березня 2020 р.
№ 7

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи і розвитку
Херсонського державного університету
Сергій ОМЕЛЬЧУК
20 20 року

**ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

**«Інноваційні методики освітньої роботи закладів загальної середньої
освіти з інклюзивним навчанням»**

Херсон 2020

**Програма підвищення кваліфікації «Інноваційні методики освітньої роботи закладів
загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням»**

Розробники: Кабельнікова Наталія Володимирівна, доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії, кандидат педагогічних наук, доцент
(ППП, посада, науковий ступінь, учене звання)

Програму схвалено на засіданні кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії.

Протокол від «21» лютого 2020 року № 7 .

Завідувач (ка) кафедри

_____

(підпис)

Олена САГАН

Погоджено:

Керівниця відділу по роботі
з обдарованою молоддю

_____

(підпис)

Юлія ЮРІНА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Загальні положення

Програму розроблено згідно з Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 зі змінами та доповненнями від 27 грудня 2019 р. № 1133), Положенням про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Херсонського державного університету та про приймання на підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників з інших закладів освіти (наказ від 03.10.19 № 771-Д).

Актуальність полягає в тому, що в останні роки змінилися погляди на проблему порушень психофізичного розвитку у дитячому віці. В сучасних умовах на освітньо-корекційний процес покладаються завдання не тільки навчання та виховання дітей із порушеним розвитком, але й їх повноцінну соціалізацію та інтеграцію у суспільство. Саме на вирішення зазначених завдань спрямована інклюзивна освіта.

Інклюзія як освітня модель реалізує конституційні права дитини, зокрема права на здобуття освіти за місцем проживання, а отже, права на проживання у родині. Законодавчими документами: Закон України «Про освіту», Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» врегульовано питання доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти, шляхом створення класів з інклюзивною формою навчання. З огляду на зазначене, перед закладами загальної середньої освіти постає необхідність пристосування освітнього середовища до потреб та потенційних можливостей кожного учня з особливими освітніми потребами: адаптація та модифікація на всі рівнях організації освітнього процесу у початковій школі. Озброєння вчителів молодшої школи інноваційними методиками організації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами та вміннями їх запроваджувати під час здійснення психолого-педагогічного супроводу, дозволить створити сприятливі умови для їх навчання, розвитку, особистісного становлення та соціальної адаптації.

Цільова аудиторія: вчителі молодшої школи з інклюзивним навчанням, вчителі-методисти ЗЗСО з інклюзивним навчанням, асистенти вчителів молодшої школи, батьки учнів з особливими освітніми потребами.

1.2. Напрями:

Опанування знаннями і навичками в результаті підвищення кваліфікації за програмою дає змогу сформувати компетентного фахівця з відповідними **компетентностями**:

Загальними:

— Володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості учня з особливими освітніми потребами.

— Здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору.

— Здатність використовувати інноваційні технології психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами в практичній діяльності.

— Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння.

— Здатність працювати в команді. Вміння ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії, що забезпечують інклюзивне навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції.

Фаховими:

— Здатність організовувати інклюзивне навчання учнів з особливими освітніми потребами в класі з інклюзивним навчанням шляхом використання сучасних, науково обґрунтованих, традиційних та інноваційних засобів, методів, прийомів, технологій. Створювати максимально сприятливі умови для розвитку, навчання і виховання всіх учнів інклюзивного класу незалежно від рівня їх можливостей та особливостей розвитку.

— Вміти проводити моніторинг навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами шляхом застосування інноваційних методик та технологій психолого-педагогічної діагностики.

— Здатність до співпраці з фахівцями, що здійснюють психолого-педагогічний супровід учня з особливими освітніми потребами.

— Вміти ефективно взаємодіяти з працівниками закладу загальної середньої освіти, всіма учасниками освітнього процесу в умовах реалізації інклюзивного навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами, органами управління і самоврядування; налагоджувати професійну комунікацію; враховувати зв'язок і вплив власної діяльності на сумарний результат роботи колективу.

Мета:

ознайомлення вчителів молодших класів з організаційно-методичними засадами впровадження інноваційних технологій індивідуального планування, методик психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання з метою підвищення якості формування у зазначеної категорії дітей ключових компетентностей, сприяння розвитку їх потенційних можливостей, здібностей та соціалізації.

1.3. Завдання:

1. **Освітні:** ознайомити вчителів ЗЗСО з сучасними класифікаціями відхилень у розвитку, моделями ставлення суспільства до людей з особливими освітніми потребами, психофізіологічними закономірностями нормотипового та відхиленого розвитку, особливостями навчальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами, методами та прийомами комплексної оцінки стану розвитку молодшого школяра із особливими освітніми потребами, технологією індивідуального планування, видами адаптації та модифікації освітнього середовища ЗДО, індивідуального навчального плану, алгоритмом роботи команди психолого-педагогічного супроводу молодшого школяра із особливими освітніми потребами, методами та прийомами роботи з сім'ями таких дітей, функціональними

обов'язками асистента вчителя, асистента учня (тьютора), особливостями взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу ЗЗСО з інклюзивним навчанням.

2. **Методичні:** сформувати у вчителів початкових класів з інклюзивним навчанням уміння взаємодіяти у команді фахівців, організовувати та проводити діагностику стану розвитку дитини молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами, виявляти можливості дитини, її нахили та здібності, організовувати освітній процес з урахуванням потенційних можливостей учнів, адаптувати (модифікувати) освітнє середовище до потреб дитини, здійснювати психолого-педагогічний супровід молодшого школяра з особливими освітніми потребами, обирати оптимальні для кожної учня з особливими освітніми потребами методи та форми соціальної адаптації, організовувати конструктивну взаємодію з батьками таких дітей, залучати батьків зазначеної категорії школярів до освітнього процесу, обирати форми взаємодії: «вчитель - асистент вчителя», «вчитель – тьютор учня», «асистент вчителя – тьютор учня».

3. **Практичні:** навчити використовувати теоретичні знання під час організації інклюзивного навчання дітей молодших школярів з особливими освітніми потребами в умовах ЗЗСО.

1.4. Очікувані результати

Знання й розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - Володіти законодавчою базою щодо завдань, цілей, принципів, засад функціонування дошкільної інклюзивної освіти в Україні. - Знати сучасні концепції, завдання, зміст, інноваційні методи, організаційні форми і засоби інклюзивного навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами; особливості та інструментарій психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання у ЗЗСО; методи моніторингу розвитку дітей молодшого шкільного віку, їх навчальних досягнень. - Розуміти особливості комплектування інклюзивних класів, порядок зарахування учнів з особливими освітніми потребами, протипоказання до навчання учня з порушеннями розвитку у дитячому колективі. - Знати вимоги до відкриття інклюзивних класів. - Знати особливості організації освітнього процесу за реалізації інклюзивної моделі навчання, функції учасників освітнього процесу в ЗЗСО та психолого-педагогічного супроводу молодшого школяра з особливими освітніми потребами. - Знати зміст нормативних документів щодо визначення порядку організації інклюзивного навчання в ЗЗСО, здійснення інноваційної освітньої діяльності, створення експериментальних освітніх
--------------------	--

	<p>закладів та майданчиків.</p> <p>Називати ознаки передового педагогічного досвіду, етапи і процедуру його вивчення, узагальнення і поширення.</p>
Уміння	<ul style="list-style-type: none"> - Володіти методами та прийомами оцінки стану розвитку молодшого школяра з особливими освітніми потребами, здійснення моніторингу розвитку дитини, її навчальних досягнень. - Розробляти різні види планів роботи класу з інклюзивним навчанням: перспективний, річний, календарний, план окремого заходу. - Разом з іншими спеціалістами розробляти індивідуальну програму розвитку та її реалізовувати в умовах психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. - Вміти щоденно планувати роботу в класі з інклюзивним навчанням. - Вміти організовувати освітній процес в інклюзивному класі з урахуванням психофізичних можливостей усіх учнів класу, потенційних можливостей учнів з особливими освітніми потребами, адаптувати (модифікувати) освітнє середовище до потреб дитини, - Уміти здійснювати психолого-педагогічний супровід молодшого школяра з особливими освітніми потребами із застосуванням інноваційних методик та технологій освітньо-корекційної діяльності. - Вміти застосовувати інноваційні оптимальні для кожного учня з особливими освітніми потребами методи та форми соціальної адаптації. - Вміти організовувати конструктивну взаємодію з батьками молодших школярів з особливими освітніми потребами. - Вміти застосовувати інноваційні методики роботи з батьками учнів з особливими освітніми потребами, вміти налагоджувати з ними конструктивну взаємодію. - Вміти обирати ефективні форми взаємодії: «вчитель - асистент вчителя», «асистент вчителя – тьютор учня»
Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - Цінувати та поважати різноманітність та особистісні прояви кожної дитини не залежно від рівня її розвитку. - Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості. - Вирішувати конфліктні ситуації і надавати

	підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях.
--	---

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАМИ

2.1. Зміст

Зміст програми, зокрема цілісний і системний добір дидактичних матеріалів урахує особливості професійної діяльності науково-педагогічного працівника і визначається вимогами суспільства до знань щодо забезпечення закладів освіти висококваліфікованими фахівцями; основними напрямками державної політики у галузі освіти; освітніми стандартами, вимогами, вимогами до компетентностей науково-педагогічних працівників, запитами замовників освітніх послуг.

Зміст програми має практичну спрямованість, охоплює змістовну, практико-зорієнтовану, методичну та інструментальну складові підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників і передбачає вивчення наступних питань.

Технологія індивідуального планування. Індивідуальна програма розвитку. Визначення, мета розробки. Умови ефективності індивідуального планування. Етапи розробки індивідуальної програми розвитку. Процес індивідуального планування. Загальний огляд.

Методика складання індивідуального навчального плану учня. Підготовка до засідання для складання індивідуального навчального плану. Підготовка проекту індивідуального навчального плану. Склад базової команди супроводу учня з особливими освітніми потребами. Проведення комплексної оцінки сильних та слабких сторін учня. Адаптація та модифікація освітнього процесу. Впровадження індивідуального навчального плану. Внесення змін та доповнень у індивідуальний навчальний план.

Методика диференційованого оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами. Сутність та завдання оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Методи безбального оцінювання. Оцінювання навчальних досягнень учнів із особливими освітніми потребами за допомогою портфоліо. Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії.

Командна підтримка учнів з особливими освітніми потребами. Базова команда, шкільна команда підтримки учня з особливими освітніми потребами та команда підтримки школи. Співпраця асистента вчителя з іншими учасниками команди. Цілі та типи співпраці у команді, перешкоди в командній роботі. Практика спільного викладання в інклюзивному класі. Моделі та форми спільного викладання. Методи та прийоми ефективного формування партнерських стосунків у процесі спільного викладання. Етапи розвитку партнерських стосунків у процесі спільного викладання. Особливості зваємодії вчителя інклюзивного класу зі спеціальним педагогом.

Корекційно-освітні технології, методики та методи роботи з учнями з особливими потребами. Технологія особистісно зорієнтованого навчання. Методика диференційованого

навчання. Методика традиційного інтенсивного навчання. Технологія кооперативного навчання. Технологія використання інтелектуальних карт в освітньому процесі. Технологія створення ситуації успіху. Проектна діяльність. Арттерапевтичні технології.

Диференційоване викладання як задоволення потреб усіх учнів класу. Науково-теоретичні засади диференційованого викладання. Етапи планування диференційованого викладання в інклюзивному класі. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання. Принципи диференційованого викладання в інклюзивному класі.

Методики диференційованого викладання в інклюзивному класі. Адаптація змісту, процесу, продукту навчання та середовища. Модифікація змісту, процесу, продукту навчання та середовища. Варіювання вимог щодо виконання учнями завдань.

Організація роботи учнів з особливими потребами на уроці. Роль учителя в організації освітнього процесу. Вибір методів навчання. Особливості планування уроку в інклюзивному класі. Врахування індивідуальних особливостей в учнівському колективі.

Методика роботи педагогів з батьками учнів з особливими освітніми потребами Роль сім'ї в соціалізації дитини з особливими освітніми потребами. Етапи соціалізації дитини. Збір інформації батьками щодо роботи в інклюзивному класі. Методи, прийоми та форми роботи вчителя інклюзивного класу з батьками дитини з особливими освітніми потребами. Формування батьківської компетентності.

2.2. Програма передбачає індивідуальну/групову очну форму (організуються очні практичні заняття, тренінги, семінари, вебінари на кафедрі з опрацюванням тем підвищення кваліфікації).

2.3. Терміни підвищення кваліфікації

Загальний навчальний обсяг за цією програмою складає 30 академічних годин (1 кредит ЄКТС).

3. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ (освітньої компоненти)

№	Назва теми	Кількість кредитів ЄКТС	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота	Самостійна робота	Форма контролю
1.	Технологія індивідуального планування. Методика складання індивідуального навчального плану учня.		4	2	2	
2.	Методика диференційованого оцінювання		4	2	2	

	навчальних досягнень учнів з особливими потребами					
3.	Командна підтримка учнів з особливими освітніми потребами.		6	2	4	
4.	Корекційно-освітні технології, методики та методи роботи з учнями з особливими потребами		4	2	2	
5.	Диференційоване викладання як задоволення потреб усіх учнів класу. Методики диференційованого викладання в інклюзивному класі.		4	2	2	
6.	Організація роботи учнів з особливими потребами на уроці.		4	2	2	
7.	Методика роботи педагогів з батьками учнів з особливими освітніми потребами.		4	2	2	
Усього:		1	30	14	16	

4. Практичні завдання

1. Розробити план установчої зустрічі членів команди психолого-педагогічного супроводу молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами.

2. Підібрати методи та форми педагогічної оцінки стану розвитку молодшого школяра з особливими освітніми потребами.
3. Розробити педагогічну складову індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами (функціональне обмеження на вибір).
4. Вирішити одну із конфліктних ситуацій, що виникає під час організації інклюзивного навчання в ЗЗСО.

Рекомендовані джерела

Основна література

1. Вавіна Л., Засенко В., Колупаєва А., Сак Т., Софій Н., Таранченко О. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка. – К.: Генеза, – 2004. - 152 с.
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління. Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І.-К.: 2007. -128 с.
3. Колупаєва А.А, Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: “Самміт-Книга”, 2009. – 272 с.: іл. – (Серія “Інклюзивна освіта”).
4. Колупаєва, А. Інтегративні тенденції в освіті дітей з особливими потребами в Україні.
5. Сак Т.В. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі// Дефектологія. - № 3.- 2010.
6. Сак Т.В. Оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів в інклюзивному середовищі. //Дефектологія. - № 2. – 2010. - С.3-6.
7. Сак Т.В. Тестування у спеціальній школі: доцільність, шляхи реалізації. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. – 2009.- №.4.
8. Софій Н., Кавун Ю. (2006) Посібник для батьків і педагогів з обстоювання та захисту прав дітей з особливими освітніми потребами та громадської діяльності, 2016. - 141 с.
9. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред. Даниленко Л.І., - К.:2007. - 128 с.

Додаткова література

1. Новикова Т.Г., Пинская М.А., Пругченков А.С., Федотова Е.Е. Портфолио в профильном обучении (Анализ зарубежного опыта). / Профильная школа, 2005. - №5 С. 46-48.
2. Симановский АЗ. Безотметочное обучение: возможносга и пути реализации. // Начальная школа плюс До и После. - 2003. - №6.
3. Цукерман Г. А. Оценка без отметки. Рига: ПЦ «Зкспери- мент», 1999.
4. Бех І.Д. Виховання особистості. – К.: Либідь, 2003. – 211с.
5. Білозерська І.О Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинах, що мають дітей з порушеннями розвитку //Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку.-К.-2010.
6. Білозерська І.О.Реалізація компетентнісної парадигми при роботі з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку // Особлива дитина навчання та виховання. Дефектологія.-№4- К. 2011.

7. Дэвид Митчелл. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. Главы из книги. – РООИ «Перспектива», 2011. – 138 с.
8. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку). Підготовчий, перший, другий класи. Київ, «Генеза», 2005.
9. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку), Частина 1. Київ, «Неопалима купина», 2006.
10. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку), Частина 2. Київ, «Неопалима купина», 2006.
11. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-2 класи. К «Початкова школа». - 2001. - 296 с.
12. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 3-4 класи. К.: «Початкова школа». - 2003. - 296с.
13. Програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі складними порушеннями розвитку (зі зниженим слухом з розумовою відсталістю). Українська мова, математика, Я і Україна, образотворче мистецтво. 1-4 класи. К.: «Інкунабула», 2007. - Ч. 1.- 240с.
14. Програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі складними порушеннями розвитку (зі зниженим слухом з розумовою відсталістю). Предметно-практичне навчання. Основи здоров'я. Фізична культура. 1-4 класи. К.: «Інкунабула». - 2007. Ч. 2. - 264 с.
15. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. К.: «Неопалима купина». - 2006. - Ч. 1. - 336 с.
16. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором. К.: «Неопалима купина». - 2006. - Ч. 2. - 288 с.
17. Путівник для батьків дітей з особливими потребами: Навчально-методичний посібник у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. - К: ТОВ ВПЦ «Літопис-XX» - 2010. - (Серія «Інклюзивна освіта»),
18. Софій Н., Сварник М., Троханіс П. Права дітей з особливими освітніми потребами та рівний доступ до якісної освіти. - К: Міжнародний фонд «Відродження», 2006. - 64 с.
19. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. /За заг.ред. Даниленко Л.І., - К.:2007. - 128 с.
20. Створення ресурсних центрів. Посібник для батьків дітей з особливими освітніми потребами - Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» - К: ФО-П Придатченко П.М., 2007. -216 с.

INTERNET – ресурси

1. <http://knowledgeloom.org/pd>
2. www.includingsamuel.com
3. www.includingsamuel.com/screenings/host.
4. www.IncludingAllKids.org
5. www.includingsamuel.com
6. www.includingsamuel.com/resources
7. <http://groups.to/includingsamuel/>
8. www.includingsamuel.com/screenings/host

Документ про результати підвищення кваліфікації

За результатами підвищення кваліфікації видається сертифікат із зазначенням усіх необхідних відомостей.